

פרשת משפטים

הולך יהודי לביקורת אצל רופא שיניים. הייתם פעם?
גררררררר. כואב לו.

נגמר הטיפול, היו לו שני חורים. בסוף מה הוא עושה? אומר תודה ומשלם כסף, למרות שכאב לו.
חוזר הביתה, ואבא שלו נותן לו מוסר. הוא מתעצבן, כועס.

למה הוא כועס? ה' "את אשר יאהב ה' יוכיח" "חוסך שבטו שונא בנו"?

אני אומר לכם כמשגיח, שאף פעם לא קרה אחרי שנתתי למישהו מוסר שהוא חיבק אותי ואמר תודה.
לרופא שיניים שמכאיב לו לטובתו הוא אומר תודה, כי הוא מבין שאם הוא לא יכאיב לו עכשיו המצב
הבריאותי שלו יתדרדר, וכדאי לו לסבול עכשיו בשביל לא לסבול אחר כך.
אבל זה את אשר יאהב ה' יוכיח!

כל אחד מבין שאם ילד קטן קופץ לכביש לא מסבירים לו על מרחק בלימה, אלא נותנים לו מכה על היד!
אם הוא היה יותר מבוגר הוא היה מבין שאני מציל אותו, כי עוד יומיים הוא עלול לקפוץ שוב והנהג הפעם לא
יעצור.

אז זה כמו הרופא שיניים. למה אנחנו לא מבינים את זה? למה אנחנו לא מסתכלים על הדברים באותה
צורה?

אפילו ילד מבין שהרופא שיניים מכאיב לו לטובתו. אז למה אדם מבוגר שמענישים אותו מהשמיים לא אומר
"טוב לי כי עוניתי" כמו דוד המלך?

למה אני לא אומר לה' "שבטך ומשענתך המה ינחמוני" - שגם המכות שלו מנחמות אותי?

הרי ודאי שה' רב חסד והוא עושה את זה לטובתנו.

למה אנחנו מתמרמרים ולא אומרים לה' תודה בחיור?

לאחד היה המון ייסורים, הוא הלך לרב שרעבי.

הרב בדיוק היה בבית הכנסת, אז אשתו של הרב אמרה לו לשבת לחכות לו.

אותו אחד מתיישב, נרדם. הוא חולם חלום, שאחרי 120 הוא מגיע לבית דין של מעלה, עושים לו משפט.

יוצא מלאך שחור וצועק: יבואו המלאכים השחורים.

מתחילים להגיע עגלות של מלאכים שחורים, המון. הוא מזהה כל אחד לאיזו עבירה הוא שייך, עבירה
גדולה מלאך גדול, עבירה קטנה מלאך קטן.

מסתתים נחיל המלאכים השחורים, והכף של המאזניים - על הרצפה. אבוד.

יוצא מלאך לבן ואומר: יבואו הזכויות.

מתחילות להגיע עגלות של מלאכים לבנים. הוא מזהה, מצוות שהוא עשה לכתחילה ובהידור מלאכים

גדולים, אלו שהוא עשה ביושב מלאכים קטנים.

נגמרו העגלות הלבנות, והכף השחורה עדיין למטה.

ואז יוצא מלאך שלישי ואומר: יבואו ייסורים.

יוצאת עגלה ועוד עגלה, המוני מלאכים, והוא מזהה כל ייסור וייסור.

ולאט לאט, עוד עגלה ועוד עגלה, הכף עולה עוד ועוד.

הכף כמעט מתאזנת, מגיעה ממש קרוב ואז זהו, נגמרו המלאכים.

הוא צועק, "ריבוננו של עולם, עוד קצת ייסורים!"

כשהרב שרעבי בא הוא כבר לא היה שם...

התשובה לשאלה שלנו היא פשוטה מאוד - אנחנו לא יודעים לתת עונשים.

99 אחוז מהמקרים שאנחנו נותנים עונשים זה כי אנחנו מעוצבנים, כי אנחנו במתח ובכעס.

פתאום אז אנחנו מחנכים גדולים.

כשאנחנו מרגישים טוב אז נו, שהילד יעשה שטויות.

אבל כשיש לנו בעיות עם מס הכנסה או עם האישה, אנחנו מוציאים את זה על הילד.

אנחנו לא יודעים להעניש, אנחנו מענישים בקפיצא, בכעס.

בספר שלי על יונה, שלישי מהספר הוא על איך מוכיחים ואיך נותנים עונשים.

הרבה לקוח מפרשת שבוע. אני קורא לזה תוכחה אוהבת וענישה מכבדת.

הרבה פעמים כשאנחנו מוכיחים או מענישים אנחנו רומסים את הכבוד של הילד.

כשאתה צועק על ילד משוגע או רשע - גמרת את הסיפור.
יש לו תחושה שאתה שונא אותו, רודף אותו. אל תקרא בשם גנאי לילד!
אתה יכול לומר לו "קורח חכם גדול היה ואיך נשתטה לעשות הדבר הזה".
אתה יכול לומר לו: לא מתאים לך להתנהג כך, אתה הלא אדם שאכפת לו מהחברה, אתה הלא ילד חכם, איך אתה מתנהג כך?
אתה נותן לו קומפלימנט, גורם לו להבין שאתה מעריך אותו ולא חושב שהוא אפס, ובעיקר, כשאתה נותן עונש, תשמור על הכבוד של מי שאתה נותן לו עונש.

הנושא שלנו הפרשה הוא כבוד לפושעים.
כבוד, אנחנו מכירים. כבד את אביך ואת אמך, כבוד למי שמעליך.
אתם יודעים כבר שהמשנה אומרת יהיה כבוד חברך חביב עליך כשלך.
ניסיתם פעם כשנכנס חבר לחדר לעמוד? עשיתם פעם?
אתם גם לרבנים עושים רק הידור...
כבוד לחבר. מה מגיע לו? כן, כבוד לחבר!
במשנה כתוב אפילו יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך!
בפרשה שלנו נראה שצריך לתת כבוד גם לפושע, גם לו מגיע כבוד. תן לו עונש אבל עם כבוד.
כשאתה נותן לו עונש אם כבוד זה מקבל צורה אחרת. אז יש סיכוי שזה יהיה כמו עם הרופא שיניים, שהוא יבין שזה לא עונש למרות שזה כואב כי זה לטובתו, זה מה שצריך לעשות במצב הנוכחי.
כשאתה מכבד את מי שאתה מעניש, הוא מבין שזה מתוך שאתה באמת רוצה בטובתו, שזה בבחינת "את אשר יאהב ה' יוכיח".
איך משיגים את זה? על ידי כבוד.

אתם מכירים את תחילת ספר דברים? כתוב שם "אלה הדברים אשר דיבר משה בערבה וכו'" - אין מקומות כאלו! מה אתם מבלבלים את המוח?
רש"י אומר שאלו לא מקומות אלא חטאים! הוא רצה לומר להם בדרך רמז.
הנה אחת הדוגמאות שאפשר לתת תוכחות בכבוד. תן לו רמז.
כשמשנה רבנו אומר "ודי זהב" הוא לא מתכוון למקום הזה. אין מקום שקוראים לו לבן, הוא מתכוון למן.
אז למה הוא אומר את זה? כי הרבה פעמים אתה לא צריך לתת תוכחה מפורשת. צריך לתת רמז.
אבל מה אם האדם טמבל, או שהרמז שלך כל כך קלוש שהוא לא יבין?
צריך לעשות איזון בין שהאדם יקבל תוכחה לבין הבום.
אני רוצה לכבד את הילד. אם הוא ילד גדול אני אדבר איתו, אבל אם הוא ילד קטן לא שייך לדבר איתו על מרחק בלימה.
הוא לא יבין את זה!
אבל, אם אתה נותן לו מכה ואז לטיפה או נשיקה - זה הכבוד.

ה' רוצה לתת מוסר לאדם הראשון. המילה הראשונה שהוא אומר לו זה אייכה.
הוא לא אומר לו "מה עשית?!" קלקלת את כל הבריאה, הרסת את כל התוכנית!".
אל תשאלו מה אדם הראשון עשה. ה' היה יכול לתפוס אותו ולזרוק אותו!
אבל ה' אומר לו אייכה.
לכל אחד צריך להתאים את הכבוד, אבל זה לא אומר שלא צריך להיות עונש!
הרופא שיניים נותן זריקה כדי שלא יכאב בהמשך, אבל הוא עדיין עושה לך את הסתימה.
לתת תוכחה, אבל לתת בעדינות!

רש"י אומר את העניין של נתינת כבוד לפושעים מפורשות.
לא רק לפושעים, אלא לפושעים מזוהמים, נאלחים!
תנחיל בדברים הפשוטים. הסיפור של גב.
(מי חילק את התורה לפרקים? פשוט גויים. מי שם את הסיפור של הגניבה בפרק כ"א פסוק ל"ו? זה פשוט שהיה צריך להתחיל פה פרק.
רצף הפסוקים פשוט נקטע פה.

מפסוק י"ב, הפסוקים מחוברים זה לזה: מכה איש... וכי יזיד... ומכה... וגונב איש... ומקלל... וכי יריבון... ו...
 ...א.
 יש פה שתיים עשרה פרשיות עם ו"ו החיבור, כי כולם מדברות על מוות.
 אבל אצלנו מתחילים דבר חדש - גניבה. לא כתוב וכי, כתוב כי. זה עניין חדש, גניבה).
 יש לי פה קושיה שאם למישהו יש תשובה יותר טובה - אדרבה.
 מי שגונב, מה מקבל? הוא משלם כפל. איפה זה כתוב?
 אצלנו כתוב ככה: אם הוא טבח ומכר הוא משלם ארבעה וחמישה, אם במחירת ימצא הגנב ימות, אם זרחה
 השמש עליו, אם אין לו, אם מצא תימצא וכו' חיים - שניים ישלם.
 במקום להתחיל עם זה שגנב צריך לשלם פי שניים, ואז לומר את דין ארבעה וחמישה ואת שאר הדינים,
 ארבעה וחמישה מופיע פה בהתחלה.
 משום מה, התורה בוחרת להתחיל דוקא עם ארבעה וחמישה. למה דוקא?
 יכול להיות שהתורה בוחרת להתחיל עם זה כי פה יש מסר מוסרי אדיר!
 רש"י אומר במקום שהסיבה ששור משלם חמש ושה ארבע, היא מפני שהמקום חס על כבודם של גנבים!
 לא כתוב של גנבים, אלא של בריות. אבל הוא גנב!
 שור שהולך ברגליו והוא לא צריך לסחוב אותו על הכתף משלם פי חמישה, אבל על ששה שהוא סוחב על
 הכתף הוא משלם רק פי ארבעה.
 למה ההבדל? כי הוא התבזה בזה שהוא סחב את השה על הכתף.
 מי התבזה? הרב הראשי התבזה? רב כל שהוא? ראש הממשלה? גנב!
 יותר מזה, הוא דאזיק אנפשי! הוא החליט לסחוב ככה את השה, הוא בחר לבייש את עצמו.
 את התורה אבל זה לא מעניין! הוא התבזה, אז התורה חסה על כבודו.
 את התורה לא מעניין מי הכריח אותו. הביזיון הזה שווה עשרים אחוז מהעונש.
 למה? הוא לקח את הביזיון על עצמו, זה בדרך כלל לא ביזיון כי הוא עשה את זה מעצמו!
 זה ביזיון אם אני לוקח שם ושם לו על הכתפיים, אבל אם הוא עושה את זה הוא כנראה לא חושב שזה ביזיון!
 אתם רואים איך התורה מכבדת גם גנבים.

יותר מזה, תחילת הפרשה.
 גנב נמכר לעבד, אם אין לו ונמכר בגניבתו.
 שאלה מעניינת: אדם שמזיק לחברו ואין לו איך לשלם - מה עושים?
 לקחתי הלוואה ממישהו ואין לי מה לשלם, מה עושים? לא מוכרים אותו לעבד! לא דובים ולא יער.
 אין דבר כזה, אם אני חייב כסף למישהו, בין מהלוואה או מנזק, אני צריך למכור ולתת לו הכל. אבל אם אין לי
 מה לשלם, אני פטור.
 רק גנב נמכר לעבד עברי בעל כורחו.
 עכשיו, כמו שאתם יודעים, עבד עברי זה לא כמו אוהל הדוד תום.
 לפני מאתיים חמישים שנה היו באמריקה עבדים.
 הייתי פעם שליח בדרום אפריקה של הסוכנות. זה איום ונורא איך שהתנהגו שם לכושים, ממש זוועה!
 כל היהודים התחללו, איך שמתנהגים אליהם כמו בהמות.
 אסור להם להיכנס לגנים, אוטובוסים נפרדים, זה איום ונורא.
 עבד עברי בתורה זה לא ככה, זה רק אותו שם.
 הוא עשה את העסק הכי טוב בחייו! לא היה לו מה לאכול לפני כן, ועכשיו, אם האדון אוכל באגט צרפתי הוא
 צריך לתת גם לעבד, אם הוא שותה ויסקי כל יום - גם העבד ישתה ויסקי כל יום!
 אם יש לאדון כרית אחת, מי ישן עליה? העבד!
 עבד זה משהו לא נורמלי.
 (יש לו רק עונש אחד - שפחה כנענית.
 אתם לא בוחרים אבא ואימא, הם במקרה הכי טובים. אח - אי אפשר לתת לו גט.
 אשה זה הדבר היחידי שאתה בוחר. התורה לא רצתה להכריח בן אדם להיות ביחד עם אשה שהוא לא רוצה.
 לכן רק באשה יש גט, בשאר בין כה וכה לא שואלים אותך.
 בעבד עברי יש שני דברים איומים ונוראיים! האדון שלו יכול לומר לו להיות עם שפחה בעל כורחו, ובנוסף
 הילדים יהיו של האדון!
 הם לא בנים שלו, מבחינת הייחוס הם עבדים כנעניים! זה דבר נורא ואיום).
 אדם מלוכלך כזה, צריך לנהוג לו כזה כבוד!

אתם יודעים שאת העבדים הכושים היו מעמידים על אבן המקח.
הם היו מוצגים לראווה, קונים היו בוחנים אותם, ממשמים להם את השרירים, פותחים להם את הפה לראות את השיניים.

אותו לא! לא ימכרו ממכרת עבד!

יותר מזה, אסור לקרוא לו עבד! יש לו שם, תקרא לו בשמו.

כמה אמריקאים קראו בשם הגנאי Negro, שזה ממש קללה, לאפריקאים?
את העבד הזה צריך לכבד. הוא אבל גנב! נכון, אבל צריך לכבד אותו.

אני רוצה לתת שלוש הלכות נוספות לגבי איך צריך לכבד פושע, גם בפשעים יותר נאלחים.
אחד שחייב מלכות זה כבר יותר חמור מגנב. למה? כי צריך שיהיו עדים והתראה.
אחד גנב, נו. יצרא אתקפיה.

אבל במלקות מדובר באדם שהלך לעשות עבירה ואמרו לו אל תעשה והוא צפצף ועשה בכל זאת.
חז"ל אומרים שמשלשים אותו במלקות, הרופא בודק כמה הוא מסוגל ללקות ונותן לו לפי האומדן שלו בכפולות של שלוש.

מה קורה אם מתחילים לתת לו מלקות והוא עושה במכנסיים? אין עוד מלקות, מפסיקים!
לא רק זה. המשנה אומרת יותר, שאם הרופא אומד שהוא יכול פיזית לחטוף 21 מלקות, אבל הנפש שלו חלשה והוא יעשה במכנסיים אם הוא יראה את השוט - אין בו דין מלקות בכלל!
למה? אני רוצה שהוא ילקה, אבל לא יקלה!

אתם מבינים מה המסר לכל הפושעים? אני רוצה להעניש אותך, אבל אין לי עניין לרמוס את הכבוד שלך!
אם הכבוד שלך נרמס עם דין מלקות אני לא מלקה, כי עונש שמעורב בו ביזיון לא נותנים!
אם אני מבזה אותו, יותר טוב לא להעניש. הוא רק ישנא.

ממכות נעבור לארבע מיתות בית דין.

אחד מהמיתות היא סקילה. אתם יודעים איך זה?

זה לא שזורקים עליו אבנים, אלא שמעלים אותו לבית הסקילה - קומה שנייה - ודוחפים אותו, עם אבן קשורה ללב.

הוא מת לא מזריקת האבנים אלא מהדחיפה.

תגידו לי, במה מלבישים את הנידון?

יש סוגיה שלמה בסנהדרין על העניין הזה.

הגמרא דנה שמצד אחד הכי טוב היה שהוא לא ילבש כלום, כי אז הוא ימות מיד, כי אם הוא לובש חליפה של כבאי זה עוצר את המכה, הוא לא ימות מיד. אבל אם הוא לא ילבש כלום הוא יתבזה...

זה המתח שלנו, מצד אחד אני רוצה שלא ימות לאט, אבל מצד שני אני לא רוצה שיהיה לו ביזיון.

הגמרא אומרת ברור לו מיתה יפה, שנאמר ואהבת לרעך כמוך!

חייב מיתות, פושע נאלח שרצח או אנס בעדים והתראה, והגמרא אומרת ברור לו מיתה יפה שנאמר ואהבת לרעך כמוך.

זה המוטו של ההלכה, צריך לכבד אותו!

(למה את הסוטה כן מבזים?)

במקרים מיוחדים אנחנו כן מרשים לעצמנו לבזות פושעים.

היה מקרה שאחד התמנה לראש מחלקה בבית חולים, והוא שאל את הרב וולדנברג אם מותר לו לעבור, כנהוג, עם סטודנטים לרפואה באיזו מחלקה ולהתחיל לסקור חולה ללא רשותו, להרים לו את השמיכה ולתת לסטודנטים לאבחן אותו.

הרב וולדנברג אמר לו שאסור בשום פנים ואופן! צריך לבקש רשות מהחולה.

איפה מקריבים את החטאת? - במקום של העולה.

למה אתה לא אומר בצפון? מה זה הניסוח המעורפל הזה? תגיד בצפון!

זו לשון המקרא, "במקום אש ישחט את העולה". למה זה?

הגמרא אומרת שזה כדי שאדם שמביא חטאת לא יתבייש בכך שידעו שהוא מביא חטאת, לכן שמו את מקום השחיטה עם העולה.

הגמרא מוסיפה ודנה בסוגי החטאות אם אפשר לזהות על פי הבהמה, אם אפשר לדעת אם זו חטאת או לא.

הגמרא אומרת שרק מי שמקריב חטאת לעבודה זרה אפשר לדעת. הבושה אצלו היא חלק מתהליך התשובה.
 כך גם בסוטה.
 אתם יודעים מה זה שימוש?
 כשאשה מראה לרב כתם, הוא לא יכול לקרוא לרבנים שיראו את הנגע כשהיא שם. שתלך קודם, אסור לו לבייש אותה.
 אבל בנגעים הוא יכול לקרוא לעוד רבנים כשהאדם עם הנגע שם, כי אחד מהכפרות ללשון הרע זה בושה).

עכשיו להלכה הכי מפליאה, המקרה האחרון.
 אחד שוכב עם בהמה. מה עושים לו? הורגים אותו.
 מה עושים עם הבהמה? הורגים אותה.
 למה? היא לא עשתה כלום! אין אצל החיות בלאיים, הן לא מזנות עם חיות שלא ממינן.
 למה הורגים אותה? כדי לשמור על הכבוד שלו! שלא יגידו שזו הפרה שבגללה הוא נסקל.
 מגיע לו כבוד?! הוא כבר מת, והוא עשה את זה לעצמו.
 כן, מגיע לו כבוד!

אמרנו פעם בהכרת הטוב שזה שייך גם אם לא מגיע למי שעשה את הטובה. זה בגלל שאני צריך להיות בן אדם, זה לא דין בעושה הטובה אלא במי שעשו לו טובה.
 אותו רעיון פה: יהודי צריך לכבד כי הוא יהודי, לא משנה מה הוא עשה. לאבא מגיע כבוד, לרב, זה פשוט. אבל גם לחבר צריך, גם לתלמיד, ואפילו לפושעים! אתה לא נותן כבוד כי מגיע לו, אלא כי איזהו מכובד המכבד את הבריות. אתה צריך לכבד אותו מצד עצמך, כי אתה צריך לכבד כל בריה אלוקית!
 גם בריה נאלחת היא בריה.
 עכשיו תבינו אולי בתפילת ראש השנה מה שאנחנו אומרים "ובכן תן כבוד". צריך לתת כבוד!

השיחה נערכה לפישטחיות הבנתו של העורך,
 וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.